

Socialisme en nationale rechten.

Het debat over Oekraïne, Israël/Palestina en andere landen

Het bloedige conflict in Oekraïne heeft samen met het bloedbad onder de Palestijnse bevolking in Gaza het thema van de ‘nationale kwestie’ eens te meer op de politieke agenda geplaatst. Hoe kunnen we een weg opgaan die schijnbaar eeuwenoude onoplosbare kwesties wel tot een oplossing kan brengen? Dat is een vraag die zich op scherpe wijze stelt voor de arbeidersbeweging, zeker in de regio’s die onmiddellijk geraakt worden door de oorlog maar ook voor de internationale arbeidersbeweging. Een dossier door PETER TAAFFE.

De gebeurtenissen van de afgelopen maanden hebben aange- toond dat de verschillende kapitalistische machten niet bereid en niet in staat zijn om een democratische en rechtvaardige oplos- sing te bieden voor de situatie in Oekraïne. De hypocrisie van het VS-imperialisme en het Europese kapitalisme langs de ene kant en het Russische oligarchische regime van Poetin langs de andere kant dat zich plots opwerpt als verdediger van ‘onderdrukte naties en minderheden’ zal weinigen om de tuin leiden. Het gaat immers om een weinig verholten berekening van de eigen strate- gische politieke en militaire belangen. ‘Het recht op zelfbeschik- king’ is voor hen een holle frase die zodra ze in de weg staat snel aan de kant wordt geschoven.

“We zullen Rusland klein krijgen met sancties”, waarschuwden de grote Westerse imperialistische machten onder leiding van de VS. “We zullen wraak nemen met eigen sancties en beginnen met het in beslag nemen van de bezittingen van Britse bedrijven, waaronder Shell en British Petroleum”, antwoordde het regime van Poetin.

Terwijl de kapitalisten en hun partijen en vertegenwoordigers geen oplossingen hebben, tonen velen ter linkerzijde, met inbe- grip van sommigen die zichzelf als marxisten zien, een complete ideologische verwarring en hulpeloosheid tegenover de harde nationale en etnische conflicten in Oekraïne en het Midden-Oos- ten. Er zit geen greintje socialisme, laat staan marxisme, in de benadering van een groot deel van de linkerzijde.

Zo was er op de recente betoging tegen het bloedbad in Gaza een pamflet van ‘Solidariteit met het antifascistisch verzet in Oekraïne’. Daarin stond: “We zijn tegen de steun van Groot-Brit- tannië en de Westerse regeringen aan het extreemrechtse regime in Kiev.” Daar is op zich niets mis mee, de regering van Kiev baseert zich inderdaad op rechtse en zelfs neofascistische krach- ten voor de moorddadige campagne in oostelijk Oekraïne. Maar waar is de veroordeling van het imperialistische en oligarchische regime van Poetin? Dit regime stelt openlijk dat ze het ‘nabije

buitenland’ wil domineren, onder meer landen van de voormalige Sovjetunie waarbij niet wordt gearzeld om democratische en nationale rechten aan de kant te schuiven.

Dat alles blijft onvermeld. Een prominente verdediger van de campagne verklaarde op de oprichtingsconferentie wel: “Het is niet mijn taak om de Russische oligarchie te bekritisieren. Maar als ik dat zou doen, zou het niet zijn omdat ze teveel tussenkom- men maar wel omdat ze niet tussenkomen.” Onwaarschijnlijk genoeg werd eraan toegevoegd dat de nationale kwestie in Oekraïne niet aan de orde is en dat “als het VS-imperialisme, de NAVO, Angela Merkel, de Conservatief-liberale Britse regering en de Oekraïense fascistie aan de ene kant staan, ik weet aan welke kant ik sta.” Dit impliceert dat de arbeidersbeweging – en we mogen niet vergeten dat dit van een ‘marxist’ komt – aan de kant van Poetin zou moeten staan om de interventie van dit oligarchisch regime in Oekraïne te steunen.

Wij hebben steeds de legitieme nationale aspiraties van de be- volking van Oekraïne, Krim... verdedigd, terwijl we ons tegelijk verzetten en opkomen tegen extreemrechts en de openlijk fascistische krachten in Oekraïne, die overigens in de laatste verkiezin- gen niet meer dan 3% van de stemmen haalden. Tegelijk probe- ren we de klasseneenheid te bewerkstelligen en te versterken. We geven kritische steun aan oprechte socialistische krachten, zelfs indien ze bijzonder zwak staan.

Geen afgewerkte formules

Het is belangrijk om de oprecht democratische en nationale aspi- raties van de volkeren in Oekraïne en de regio te ondersteunen. Zo was het met betrekking tot Krim correct om steun te geven aan het recht op zelfbeschikking – met inbegrip van afscheiding van Oekraïne – toen dit de wens van de overweldigende meerder- heid van de bevolking bleek te zijn. Terwijl marxisten kriti- sche steun geven aan oprechte onafhankelijkheidsbewegingen, verdedigen we ook steeds de rechten van alle minderheden. In

het geval van Krim ging het onder meer om de Tataren en andere groepen.

Er werd beweerd dat het referendum op Krim niet op een eerlijke en doorzichtige wijze werd gehouden. Maar tegelijk was er weinig twijfel dat een meerderheid van de bevolking effectief aansluiting bij Rusland wilde. Alle twijfels zouden aan de kant kunnen geschoven worden met de verkiezing van een revolutionaire grondwetgevende vergadering op basis van massale comités die een uitdrukking geven aan de wil van de bevolking.

Betekent dit dat we de voorkeur geven aan separatisme en het opbreken van voorheen geïntegreerde staten? Neen, niet automatisch. Er zijn geen in steen gebeitelde formules als het over de nationale kwestie gaat. De situatie in Oekraïne is erg volatiel en ontwikkelt snel. Wat op het ene ogenblik een correcte eis is, kan door de gebeurtenissen achterhaald worden.

Maar we geven in geen enkel geval steun aan het gedwongen behoud van een groep of een nationaliteit binnen een staat die door hen gezien wordt als een onderdrukker. We zijn voorstander van een vrijwillige socialistische confederatie. Het was met deze methode dat een echte ‘Sovjet-Unie’ werd gevestigd door Lenin en Trotski. Dit had niets te maken met de stalinistische karikatuur waarin de dominantie van een centrale bureaucratische Russische elite tot stand kwam.

Zoals Lenin meer dan 100 jaar geleden stelde, kan een nieuwe samenleving die democratisch en socialistisch is niet opgebouwd worden op de minste ‘verplichting’ van de ene nationaliteit of groep tegenover een andere. Het recht op zelfbeschikking heeft doorgaans betrekking tot een nationaliteit die verbonden is met een territoriale entiteit. Maar dit recht kan soms ook de vorm van een kleinere entiteit of zelfs een stad aannemen indien deze zich anders beschouwt dan de andere landen of regio’s. Zo moeten we in de toekomst rekening houden met een speciale entiteit voor Brussel binnen een Belgische socialistische confederatie, de bevolking van Brussel onderscheidt zichzelf immers van deze in Wallonië en Vlaanderen.

De strijd in Oekraïne, zeker in het oosten van het land, kan dermate gefragmenteerd raken doorheen het bloedige conflict dat momenteel plaatsvindt, dat het niet leidt tot een duidelijke afgelijnde staat maar dat er een opbreken van de regio is. In de miljoenenstad Donetsk, die gebombardeerd wordt door de Oekraïense regering en een dode stad dreigt te worden, is het niet uitgesloten dat de bevolking afscheiding wil van zowel Oekraïne als Rusland. Marxisten zouden de bevolking van de stad hierin steunen als dat is wat ze willen, tegelijk zouden we dit verbinden aan de strijd voor een socialistische confederatie in Oekraïne en de regio.

Een dergelijke ontwikkeling is helemaal niet denkbeeldig, zoals sommige critici suggereren. De unipolaire wereld met de VS als dominante wereldmacht die overal zijn stempel op de gebeurtenissen kan drukken, behoort tot het verleden. De VS is nog steeds de belangrijkste economische en militaire macht en zal dit nog een tijdlang blijven. Maar er zijn grenzen aan de macht van de VS. Er duikt een nieuw post-Irak ‘syndroom’ op met onder de Amerikaanse bevolking een grote gevoeligheid voor oorlog en een verzet tegen het beleid van permanente interventies. Luchtbombardementen en het gebruik van drones genieten nu de voorkeur. Maar dergelijke bombardementen leveren vaak het

omgekeerde resultaat op van wat de bedoeling was.

Israël/Palestina

Zoals de draad van Ariadne is enkel een uitgewerkte marxistische analyse in staat om het kluwen van de nationale kwestie te ontcijferen. Dit is zeker het geval voor de complexe kwestie van de nationale rechten van de Palestijnse en Israëliëse volkeren, een kwestie die eens te meer op de voorgrond trad met het conflict in Gaza, dat steeds meer aan Grozny doet denken met een enorm aantal doden en een kwart van de bevolking die intern op de vlucht is.

Het CWI heeft consistent naar voor gebracht dat een uitweg uit dit bloedige conflict waarbij de rechten van Palestijnen en Israëlië worden gerespecteerd uit een langetermijnoplossing van twee staten bestaat – een socialistisch Palestina en een socialistisch Israël met mogelijk Jeruzalem als gedeelde hoofdstad en dit in het kader van een socialistische confederatie. Dat heeft samen met onze afkeer van willekeurige sancties tegen Israël – sancties die de Israëliëse arbeiders verder in de armen van de reactionaire regering kunnen duwen – geleid tot kritiek van onder meer de International Socialist Organisation (ISO) in de VS.

Zij schreven op 17 augustus een kritiek op de Amerikaanse afdeling van het CWI, Socialist Alternative. Daarin stelde de ISO dat onze houding “tegenover Israëliëse Joodse arbeiders consistent is met de politieke positie die historisch wordt verdedigd door de internationale groepering van Socialist Alternative over het recht van Israël om te bestaan. Dit geloof in het recht van de Israëlië om een eigen natie te vormen bepaalt de positie van het CWI en Socialist Alternative over BDS [boycot, desinvesteringen en sancties]. Maar het is gebaseerd op een fundamenteel verkeerd beeld op het socialistische principe van het recht van naties op zelfbeschikking. In de marxistische traditie is er geen steun voor de positie dat een koloniale staat – in de regel een apartheidstaat, of het nu een Joodse staat is waar niet-Joden politiek de mond gesnoerd worden of het apartheidregime in Zuid-Afrika destijds waar niet-blanke Zuid-Afrikanen geen politieke rechten hadden – het recht heeft om te bestaan.”

Het recht op zelfbeschikking is in tegenstelling tot wat de ISO beweert geen ‘socialistisch principe’ maar een democratische taak. Oprechte democratische principes worden in dit tijdperk enkel gerealiseerd door een socialistische revolutie. We hebben de argumenten van de ISO al meermaals beantwoord. In het boek ‘Marxism in Today’s World’ stelden we: “De belangrijkste wet van de dialectiek is dat de waarheid concreet is. Historisch wordt niet betwist dat het trotskisme, van de tijd van Trotski zelf, gekant was tegen de vorming van een Joodse staat op Palestijns grondgebied. Dat was zijn algemene positie in het interbellum. Maar hij paste zijn standpunt aan toen de nazi-vervolgving van de Joden bekend raakte. Er drong zich een nieuwe situatie op. Trotski was steeds flexibel om rekening te houden met nieuwe belangrijke ontwikkelingen. Er was onder de Joodse bevolking een gevoel dat ze uit Duitsland en Europa weg moesten en dit ging gepaard met een groeiende steun voor de droom van een nieuw thuisland.

“Trotski stelde dat als de Joden onder het socialisme een staat wilden in, laat ons zeggen een deel van Afrika met goedkeuring van het Afrikaanse volk of in Latijns-Amerika, we dit zouden

moeten overwegen. Maar niet in Palestina. Dat zou een bloedige val zijn voor de Joden. Het is opmerkelijk hoe deze voorspelling zich heeft gerealiseerd. De trotskistische beweging heeft zich verzet tegen een aparte Joodse staat in Israël omdat het een hindernis was voor de Arabische revolutie. Israël werd opgezet als gevolg van de kolonisatie van Arabisch grondgebied, door het verdrijven van Palestijnen en door een mengeling van een radicale en zelfs 'socialistisch aandoende' nationalistische retoriek naar de Joodse bevolking die de nachtmerrie van de Holocaust en de Tweede Wereldoorlog had overleefd."

Rond de kolonisten stelden we: "Een staat of reeks staten kan gevormd worden door het brutaal verdrijven van volkeren. Kijk naar hoe de Griekse bevolking werd verdreven uit delen van het nabije Oosten of de Turken uit Griekenland na de val van het Ottomaanse rijk. Als je teruggaat en de kaart hertekent, zouden er nu grote uitwisselingen van bevolkingsgroepen zijn. Als gevolg van de verschrikkelijke misdaden tegen de Joden in Europa onder het nazi-kapitalisme, werd dit als rechtvaardiging gebruikt voor een misdaad tegen de Palestijnse bevolking. Dat blijft een onbetwistbaar historisch feit."

"Maar de realiteit vandaag, na verloop van tijd, is dat er een Joods of Israëliisch nationaal bewustzijn tot stand is gekomen. Wat zeggen marxisten daarover? Negeren we gewoon de reële situatie en blijven we vasthouden aan de oude positie? De

oplossing van ... [ISO en co] en anderen ter linkerzijde is een Palestijnse staat – wat aanvankelijk ook ons standpunt was – in de vorm van een eengemaakte Palestijnse staat met rechten voor de Joodse bevolking in deze Palestijnse staat. Ze brengen dit evenwel naar voor in een burgerlijke context, terwijl wij het altijd in een socialistisch kader zagen. We verdedigen geen tweestatenoplossing op burgerlijke oplossing, zoals sommige kleine groepen dat doen. Dat is immers een utopische droom."

Eerdere voorstellen voorzagen slechts een klein deel van het oorspronkelijke Palestina voor de Palestijnse bevolking. De voormalige Israëliische premier Olmert "stelde voor om Palestina te herverdelen, een voorstel dat nu niet meer op de agenda staat, waarbij amper 10% als staat voor de Palestijnen zou overblijven. Dat is een soort Bantoestan. Het is geen leefbare staat voor de Palestijnse bevolking. Er is geen mogelijkheid van een leefbare kapitalistische tweestatenoplossing. Een tussentijds akkoord is niet uitgesloten, maar het is geen oplossing voor de nationale problemen van zowel de Palestijnen als de Israëli. Maar het idee van een tweestatenoplossing, van een socialistisch Palestina en een socialistisch Israël binnen een socialistische confederatie van het Midden-Oosten is, op dit ogenblik, een correcte programmatoreis." (Marxism in Today's World, editie uit 2013, p 29-30)

De ISO en anderen doen het idee van een socialistische confe-

Protest in Israël tegen de oorlog in Gaza

deratie in het Midden-Oosten af als een onrealistische oplossing voor de problemen van de massa's in de regio. Maar de kapitalisten zelf hebben wel oog voor de mogelijke economische voordelen van een regionale confederatie. "Zo heeft Egypte bijvoorbeeld lageloonarbeid maar een hoge jongerenwerkloosheid. Buurland Libië heeft teveel kapitaal, enorme infrastructuurprojecten en een onbevredigbaar tekort aan arbeidskrachten. Turkije heeft de expertise om luchthavens, bruggen en wegen te bouwen. Deze elementen moeten verbonden worden. Volgens ons onderzoek werd de afgelopen maanden minstens 20 miljard dollar vanuit de Golflanden aan Egypte beloofd, maar er is geen plan op lange termijn. De Arabische Liga, de bestaande regionale structuur, heeft niet de geloofwaardigheid, de capaciteit of de creativiteit om deze naties aan hetzelfde zeel te laten trekken." (Financial Times, 20 juni 2014)

De kapitalisten in het Midden-Oosten zijn niet in staat om een dergelijk project te realiseren. De arbeidersklasse daarentegen kan op verenigde wijze werken en democratisch socialisme doorheen de regio vestigen om een socialistische confederatie te vestigen.

Campagnes om Israël te boycotten

De ISO maakt een wel erg ruwe vergelijking tussen Israël vandaag en Zuid-Afrika ten tijde van de apartheid. Dit versterkt hun kritiek op het CWI niet, het ondermijnt het slechts verder. In tegenstelling tot wat de ISO beweert, zijn er grondige verschillen tussen het Zuid-Afrikaanse apartheidsregime en Israël, niet in het minst op demografisch vlak. Er waren zeven keer meer Afrikanen en anderen dan blanken in Zuid-Afrika. Dat is momenteel niet het geval in Israël/Palestina. Als ze bedreigd wordt met vernietiging, zal de Israëlische bevolking strijden.

We stelden in 'Marxism in Today's World' (p. 32): "Zelfs het 'vredeskamp' zal vechten indien het recht op een afzonderlijke staat bedreigd is. De Israëlische arbeidersklasse zal terugvechten als bedreigd wordt om ze in de zee te drijven. Er zijn dan ook overgangseisen nodig om de massa's te benaderen. Wij zeggen: jullie beslissen wat de grenzen van een toekomstige staat in een socialistische confederatie zal zijn. Het is zelfs mogelijk dat Israëli en Palestijnen op basis van een socialistische revolutie in het Midden-Oosten beslissen om in één staat samen te leven met autonomie voor beide bevolkingsgroepen. We kunnen dat niet op voorhand zeggen. Maar de dialectiek van de situatie is dat als je probeert om hen nu één staat op te dringen, dat dit zal verworpen worden. Israël is een etterende zweer in de regio. Een sleutelwestie voor de revolutie in het Midden-Oosten is hoe de Israëlische arbeiders van de heersende klasse kunnen weg getrokken worden. Bedreig hen om het idee van een Israëlisch 'thuisland' af te nemen en je maakt geen kans om dit bereiken."

Op dit ogenblik moeten we ermee omgaan dat de Palestijnse en Joodse volkeren beslist hebben dat ze niet een in een staat kunnen samenleven. Dat is hun bewustzijn. Wat zeggen marxisten en trotskisten in die situatie? De ISO blijft op dogmatische wijze abstracte formules herhalen die losstaan van de realiteit op het terrein. Socialisten en marxisten kunnen verschillende volkeren echter niet verplichten om in dezelfde staat samen te leven.

Inzake de BDS-campagnes komt de ISO met een late kritiek op een artikel van Judy Beishon in *Socialism Today* (nr 169, juni

2013). Eens te meer zijn hun argumenten niet alleen verkeerd maar ook compleet naast de kwestie. Judy of het CWI verzetten zich niet tegen iedere vorm van boycot. We benadrukken dat alleen een verenigde massabeweging van Israëlische en Palestijnse arbeiders een kracht kan vormen die de kapitalisten, zowel Israëlische als Palestijnse, aan de kant schuift. Selectieve boycotcampagnes kunnen een ondersteunende rol spelen in het verzwakken van de Israëlische staat, bijvoorbeeld met een boycot van wapenexport of van goederen en producten van de bezette gebieden of een boycot van universiteiten in de bezette gebieden. Dergelijke maatregelen kunnen nuttig zijn in het belichten van de Palestijnse onderdrukking. Maar het zal op zich niet volstaan om de greep van de Israëlische regering of de heersende klasse te ondermijnen. Dat was overigens ook niet het geval met de sancties en de boycot van Zuid-Afrikaanse producten ten tijde van het apartheidsregime. Een gerichte campagne, die in de nasleep van de horror in Gaza kan groeien, moet bediscussieerd worden met zowel de Palestijnen als de Israëlische arbeiders. Dat kwam allemaal aan bod in het artikel van Judy waar we nog steeds volledig achter staan.

De ISO heeft een gelijkaardige eenzijdige benadering inzake de wraakacties door Hamas met raketaanvallen op Israël. Wij hebben ons nooit verzet tegen het recht van de Palestijnen om zich te verdedigen tegen Israëlische aanvallen, ook niet met gewapend verzet in Gaza en legitieme aanvallen op militaire doelwitten in Israël zelf. We wezen echter wel op het inefficiënte karakter van de raketaanvallen – het is als met erwtjes gooien naar tanks. En bovendien zijn deze aanvallen contraproductief als ze willekeurig gericht zijn tegen burgers. Het drijft de Israëlische arbeiders in de armen van hun ergste vijand, de rechtse regering van Netanyahu, net zoals de willekeurige aanvallen van Israël op burgers in Gaza Hamas niet ondermijnd maar versterkt hebben.

De nationale kwestie is vandaag veel complexer dan ten tijde van Lenin en Trotski. Voor marxisten zijn er twee kanten aan. We verzetten ons tegen burgerlijke nationalisme dat de arbeidersklasse wil verdelen. We zijn voor een maximale eenheid van de arbeidersklasse over de grenzen en continenten heen. Maar tegelijk verzetten we ons tegen de gedwongen incorporatie van afzonderlijke nationaliteiten in een staat als ze dat niet willen. We zijn voor de onafhankelijkheid van Oekraïne, maar verzetten ons tegen het regime van Kiev en het beleid om beroep te doen te doen op neofascisten en extreemrechtse Oekraïense nationalisten om de rechten van minderheden te onderdrukken. We verzetten ons tegelijk tegen het Groot-Russische chauvinisme van Poetin en zijn aanhangers en komen op voor een onafhankelijke arbeiderspositie in de strijd voor een socialistische confederatie in de regio.

Enkel op deze manier, met een duidelijk klassenprogramma en perspectieven waarin abstracte propaganda wordt vermeden, is het zelfs in deze moeilijke objectieve situatie van oorlog en conflict mogelijk om een weg te vinden om de arbeiders voor het socialisme en het marxisme te winnen.